

Enis Behiç Korýürek

Category: Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Enis Behiç Korýürek

ENIS BEHIÇ KORÝÜREK

Enis Behiç Korýürek, türk şahyry, pedagog, diplomat.

E.B.Korýürek 1891-nji ýylda Stambulyň Aksaraý raýonynda, Ysmaýyl Behiç begiň we Faika hanymyň maşgalasynda doguldy. Selanik, Skopýe we Stambul liseýlerinde bilim aldy. On dokuz ýaşynda "Ruhum goşgulamda syzylar meniň" ("Ruhum Şiirlerimde Tecessüm Eder Benim") ady bilen çykdy. "Namyk Kemalyň ruhuna degsin" diýip ýazan "Watan mersiýesi" gyzgyn seslenme döretdi. Mertlik-merdanalyk temasy has agyr basýan we "Serweti Fünun" edebi akymynyň täsirlelerini özünde saklaýan on iki sany goşgusy "Şehbal" žurnalynda çykýar. Şahyryň çeper döredijilik bilen bir hatarda saz gurallaryny çalmak bilen gyzyklanandygy barada maglumatlar bar. Onuň saz meselelerine bagyşlap ýazan bir traktaty hem bar.

Balkan urşunyň dowam edýän ýyllarynda Zyýa Gökalpyň ündewi bilen "heje" metodyna geçýär we "Milli edebiýat" akymyna goşulýar.

Şahyry meşhurlyga ýetiren watançylyk we gahrymançylyk temadaky goşgular şol ýyllarda ýazyldy. Onuň goşgulary "Türk Yurdu", "Hürriyet-i Fikriye", "Donanma" we "Yeni Mecmua" žurnallarynda çykdy. Deňizçilik taryhyndan alynan motiwler siňdirilen we goşgy bilen ýazylan dessanlary onuň "Türk deňizçiligini sygryýete getiren şahyr" diýlip atlandyrylmagyna getirdi.

Dürli gulluklarda işläň Korýürek 1915-nji ýylda Osmanly döwletiniň Buharestdäki baş konsullygyna bellendi. Şol ýyllarda ol döredijilikde şahyr Ahmet Hikmet Müftoglyndan täsirlendi. Buharestden soň Budapeşte konsul edilip bellendi.

Şahyr türk-wenger dostlugynyň berkemegi ugrunda, Wengriýadaky Gulbaba (Gülbaba) kümmediniň abatlanyp gaýtadan zyýaratgähe öwrülmegi üçin uly işleri bitiren diplomatdyr. Gulbaba Türkmen barada Türkmenistanyň Halk ýazyjysy Annaberdi Agabaýewiň hem "Gulbababyň gazaly" atly goşgusy bardyr.

Korýürek Gabi atly bir fransuz mugallyma bilen durmuş gurdy we ondan Hasan, Argon atly iki çagasy boldy.

Buharestde we Budapeştde işlän ýyllarynda başdan geçiren ruhy ahwalatlaryny ýumora ýugrulan ençeme söýgi goşgularyny döreden Enis Behiç 1919-njy ýylda watanyna dolanýar.

Azat edijilik urşy ýyllarynda döwlet işiniň daşyndan liseýlerde edebiýatdan ee fransuz dilinden okadýar. Şol bir wagtyň özünde ol "Milli goranyş" guramasynyň (Millî Müdafaa Teşkilatı) işine işjeň gatnaşyp watanyň azat edilmegi ugrundaky işlere elinden gelen kömegini etdi. 1922-njo ýylda Edirnäniň hukuk işleri boýunça müdirligine bellendi. İşiniň daşyndan çeper döredijiligi we pedagoglyk işini-de dowam etdirdi.

Edirnede ýaşan ýyllarynda aýaly bilen aýrylyşdy we 1924-nji ýylda Fahri paşanyň gyzy Müide hanym bilen nikalaşdy. 1925-nji ýylda Edirnedən göçdi we gullugyny Ankarada dowam etdirdi.

1927-nji ýylda "Miras" ady bilen ilkinji goşgular kitaby çapdan çykdy. Kitapda milli duýgular siňdirilen goşgular bilen birlikde söýgi we jalaýlyk temalaryndaky goşgulary hem ýer aldy. Birinji kitabyndan soň döredijiligini az-kem gowşadanam bolsa, aram-aram "Hayat" (1929) we "Varlık" (1933) žurnallarynda goşgulary çykdy.

Fransuz, rum, wenger, bolgar dillerini suwara bilýän şahyr terjimeçilik bilen hem içgin gyzyklandy.

1936-njy ýylda Ykdysadyýet ministriliginiň bölüm başlygy bolýar. Ol bu wezipede işlän ýyllarynda işçiler synpynyň problemlarynyň çözülmegi üçin çynlakaý çözümleri getirmegi başardy. Zähmet ministriginde hem birsalym işlänsoň 1945-nji ýylda pensiýa çykýar. 1946-njy ýylda Demokratik partiýanyň Zonguldak şäheri boýunça deputatlygyna dalaşgärligini görkezýär, ýöne ses sany az gelip, deputatlyga saýlanmaýar. Saýlawlardan soňky döwürden resmi wezipelerde işlemäge ýaraman

we maddy kynçylyklary şahyryň ruhy dünýäsinde düýpli üýtgeşmeler bolup geçdi: ol özüni diňe dine tasawwufa bagyşlaýar. Türkiýede Bedri Ruhselmanyň öňbaşçylyk edýän ruh çagyрма (spritizma) seanslaryna gatnaşýar. Onuň şol seanslarda ýatdan okan goşgulary ýakyn egindeşleri tarapyndan ýazga geçirilipdir.

XVIII asyrda Trabzonda ýaşap geçen Çedikçi Süleýman Çelebi atly bir derwüşiniň ruhundan ylham alyp ýazandygyny aýdan dini we tasawwuf temaly goşgulary 1949-njy ýylda özbaşdak kitap bolup çykýar.

1949-njy ýylyň 18-nji oktýabrynda Ankarada aradan çykan Korýürek "Jebeji Asri" gonamçylygynda jaýlanýar.

1950-nji ýylda Omar Feýzi Mardin tarapyndan şahyryň ähli ýazgylaryna tasawwuf nukdaýnazardan berilen 819 sahypalyk şerhi neşir edilýär. Şeýle-de onuň 1921-1939-njy ýyllarda ýazan ähli goşgulary Fethi Tewetogly tarapyndan "Miras" we "Günüň ogly" (1951) kitaplarynda jemlenilipdir.

Enis Behiç Korýürek türk poeziýasynda "Hejeçiler" diýip tanalýan baş şahyryň biridir.

Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly